

Х.І. Калашникова (Харківська національна академія міського господарства, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ МІСЬКОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ В МІСТАХ УКРАЇНИ

У статті досліджено сучасні проблеми управління інфраструктурою міста на прикладі зарубіжних країн. Проведено пошук шляхів їх вирішення. Запропоновано механізм управління інфраструктурою великого міста.

Ключові слова: місто, інфраструктура, управління, міське господарство, система життєзабезпечення міста, міський господарський комплекс, житлово-комунальне господарство.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 11.

К.И. Калашникова (Харьковская национальная академия городского хозяйства, Украина)

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ ГОРОДСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРОЙ В ГОРОДАХ УКРАИНЫ

В статье исследованы современные проблемы управления инфраструктурой города на примере зарубежных стран. Проведен поиск путей их решения. Предложен механизм управления инфраструктурой большого города.

Ключевые слова: город, инфраструктура, управление, городское хозяйство, система жизнеобеспечения города, городской хозяйственный комплекс, жилищно-коммунальное хозяйство.

K.I. Kalashnikova (Kharkiv National Academy of Municipal Economy, Ukraine)

APPLYING FOREIGN EXPERIENCE IN MUNICIPAL INFRASTRUCTURE MANAGEMENT IN UKRAINIAN CITIES

The article studies the current problems in infrastructure management within a city on the study cases of foreign countries. The search for the ways to solve these problems is carried out. The mechanism for infrastructure management in a big city is offered.

Keywords: city; infrastructure; management; municipal economy; sustainment system for a city; municipal economic complex; housing & utilities economy.

Постановка проблеми. Сучасний стан господарської інфраструктури великих міст України не відповідає світовому рівню. Наявні теоретичні дослідження інфраструктури великих міст характеризується неповнотою моделювання й оптимізації системи життєзабезпечення, а також недосконалістю практичних рекомендацій з їх функціонування. У сучасних соціально-економічних умовах розробка методології ефективності надання житлово-комунальних послуг, на думку вчених В. Бабаєва [4], С. Богачова [5], О. Димченко [7], О. Карлової [8], О. Тищенко [11], є актуальною. Дослідження зарубіжного досвіду реформування міського господарства та інфраструктурних об'єктів набуває особливого значення при формуванням ефективних систем управління житлово-комунальним господарством (ЖКГ), що є невід'ємною частиною інфраструктури міста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Представники різних шкіл регіоналістики займаються дослідженнями питань розвитку інфраструктури міст. Саме мегаполіси, вважає О.М. Тищенко [11], надають людині найбільш привабливі соціальні перспективи і можливості власного розвитку. Вони здатні

більш-менш пристойно, з найменшими втратами виходити з кризового стану та відносно швидко пристосовуватися до нових умов соціального простору. Тому життя міської громади і сталий розвиток великого міста у будь-якій країні неможливо уявити без сучасного міського господарства [8].

На думку О.В. Димченко, успіхи розвитку житлово-комунального господарства в кожній країні досягалися різними шляхами, методами, моделювались залежно від стану економіки, культури виробництва, соціального устрою та інших впливових чинників [7]. На сьогодні основні напрямки ринкової трансформації в господарських комплексах міст Харківської області, а їх на обліку 17 од., базуються на відповідних положеннях Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. [3].

Невирішені раніше частини проблеми. Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004–2010 роки» виконаний не в повному обсязі [1]. Про відсутність реальних зрушень і зволікання з належною реалізацією житлово-комунальної реформи яскраво свідчить статистика. Станом на 1 лютого 2011 р. кредиторська заборгованість галузі складає 18 млрд. грн., а дебіторська заборгованість – 11,8 млрд. грн., основна частина припадає на заборгованість за енергоносії – 11 млрд. грн., у тому числі за газ – 9,1 млрд. грн. За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ, підприємства галузі в 2010 р. отримали збитки у розмірі 3,4 млрд. грн. без урахування «Київводоканалу» і «Київенерго». Найбільші збитки – у підприємств комунальної теплоенергетики (ТКЕ) (2,163 млрд. грн.), та водопровідно-каналізаційного господарства (652 млн. грн.). У розрізі регіонів, найбільші збитки виникли у підприємств Харківської (126,4 млн. грн.), Київської (57,7 млн. грн.), Луганської (55,6 млн. грн.), Дніпропетровської (51 млн. грн.) і Донецької (42,6 млн. грн.) областей. Найменші – у Рівненській (4,8 млн. грн.), Сумській (5,5 млн. грн.), Житомирській (6,5 млн. грн.) областях. Збитки підприємств галузі житлово-комунального господарства у I півріччі 2010 р. становили 968 млн. грн., збільшившись на 14,5% порівняно з аналогічним періодом минулого року. Дебіторська заборгованість підприємств галузі становила 12,2 млрд. грн., а кредиторська – 13 млрд. грн. у 2010 р. [9].

Вирішення цього питання потребує удосконалення підходів до фінансування галузі, додержання ефективного використання бюджетних коштів під час реалізації державної політики, розроблення ефективних механізмів залучення позабюджетних коштів, зокрема коштів міжнародних фінансових установ і донорських організацій, для формування якісного нового житлового фонду і реформування житлово-комунального господарства в рамках розвитку публічно-приватного партнерства [1].

Метою дослідження є визначення актуальних проблем управління інфраструктурою міста на досвіді зарубіжних країн і пошук шляхів їх вирішення.

Основні результати дослідження. У Східній Німеччині до проведення реформування галузі житлово-комунального господарства ціни на житлово-комунальні послуги формувались державою і десятиріччями залишались на одному рівні [7]. Таке ціноутворення не дозволяло підтримувати на належному рівні активну інноваційно-інвестиційну діяльність і виділяти достатньо кош-

тів на модернізацію комунальної інфраструктури. В результаті сформувалися такі передумови реформування житлово-комунального господарства: зростання втрат ресурсів, відсутність інформації про технічний стан інфраструктури, недосконала система тарифного ціноутворення, яка не дозволяла прозоро аналізувати витрати. Основними засадами реформи було створення системи ефективного муніципального самоврядування. Для цього було необхідно: монополізувати й акціонувати надавачів послуг, налагодити організаційно-економічні механізми втілення інновацій саме з метою модернізації комунальної інфраструктури. З колишніх житлових «агентств» були створені міські житлові підприємства. Загострилася проблема економії енергоресурсів. Виникли перші банки сприяння розвитку житлово-комунального господарства, які підключили під державні гарантії свої кошти в ремонт квартир – утеплення. Це дало ефект економії коштів: у платежах відбулося зниження з 2,10 ДМ Ум² до 1,00 ДМ Ум² площі житла. На перехід до нового рівня економічного стану та надання послуг Німеччині знадобилось 10–12 років.

У США реалізується інша модель, оскільки там існує федеральний і муніципальний уряди. Федеральний уряд приймає загальні стандарти якості, безпеки, енергоспоживання та праці. Вони встановлюються федеральним законом і мають впроваджуватися кожним окремим штатом. На місцевому рівні муніципальні органи влади створюють комунальні підприємства, які мають муніципальну або приватну форму власності, працюють за контрактом з муніципалітетом. Діяльність цих підприємств є фінансово незалежною. При визначенні тарифів на комунальні послуги в США використовується два основних підходи. Перший підхід передбачає визначення тарифної плати у вигляді фіксованої і змінної частини. Інший підхід передбачає визначення тарифної плати за приєднання та за вартість виробництва й надання послуг [7].

Польща розпочала проведення тарифної реформи у галузі водопровідно-каналізаційного господарства з реструктуризації комунальних підприємств у самоокупні організації, діяльність яких регулювалася б органами місцевого самоврядування і які б надавали свої послуги за ціною, що повністю покриває вартість виробництва та надання послуг [8].

Проблема інвестицій і кредитів, як стверджують адміністратори й фахівці, теж має своє вирішення. Зарубіжні банки в Європі досить охоче займаються кредитуванням житлово-комунального господарства. Житлово-комунального господарства України також формує свої відносини з Ощадбанком і Укресімбанком, хоча ділові програми остаточно не затверджені.

Таблиця 1. Рівень життя населення міст різних країн в 2010 році, %*

	Інфраструктура	Прожитковий мінімум	Економіка	Загальний показник якості життя
Німеччина	96	41	79	81
США	100	56	67	78
Польща	64	51	52	71
Україна	60	49	42	62

* розроблено за [2].

Між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку в 2008 р. було підписано Угоду про позику в рамках проекту «Розвиток міської

інфраструктури» [7]. Метою проекту є підвищення якості і надійності надання послуг комунальними підприємствами шляхом низки інституційних вдосконалень і реабілітації систем водопостачання, водовідведення й утилізації твердих відходів, а також поліпшення екологічної ситуації. Його учасниками є 15 комунальних підприємств (водоканалів). Це перший проект Світового банку в Україні, бенефіціарами якого одночасно є така значна кількість підприємств з різних регіонів. На період дослідження проект реалізується шляхом відбору й подальшої фінансової підтримки найбільш актуальних інвестиційних проектів у сфері водопостачання, водовідведення й утилізації твердих побутових відходів. Він здійснюється за рахунок позики Світового банку на умовах 100-відсоткового кредитування. На кінець 2010 р. українською стороною здійснено вибірку коштів у сумі 10,1 млн. дол. США (7,2 % від суми позики), на 22 млн. дол. США укладено договорів (16% від суми позики), ініційовано закупівель на 62 млн. дол. США (44% від суми позики).

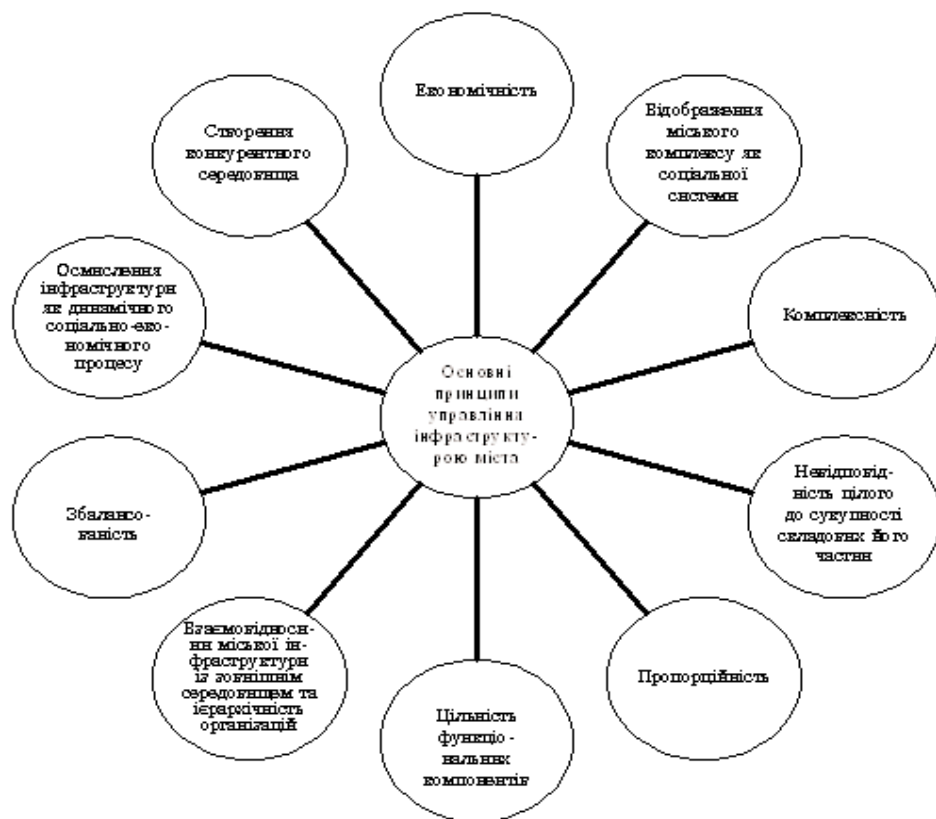

Рис. 1. Механізм управління інфраструктурою сучасного міста, розроблено за [6]

Характеристика механізму управління й функціонування міста підкреслює взаємозв'язок соціальних і економічних чинників, виділяє міжрегіональні й внутрішні зв'язки, характерні для міста як відкритої соціально-економічної системи. Тому необхідно в комплексі враховувати вплив соціологічних і еко-

номічних законів, що пояснюють основний системо-утворюючий зв'язок — спосіб життя населення з рівнем загального розвитку міста. Спосіб життя населення можна визначити як комплексну характеристику міських процесів, спрямованих на всебічне задоволення матеріальних, духовних, соціальних потреб і запитів населення. Використовуючи теорію основного циклу управління системами, запропоновану Дж. Гігом [6], та враховуючи досвід вищезазначених країн, звернемося до механізму управління містом (рис. 1).

На рис. 1 пропонується відображення механізму управління містом, де основним показником ефективності є чіткий розподіл функцій між елементами, які взаємодіють. Керівною системою в цій схемі є адміністративно управлінська підсистема міста.

Керований процес (керована система) відображає процес функціонування міста і складається з сукупності елементів, що взаємодіють на основі розглянутих раніше законів і закономірностей. У результаті функціонування міста здійснює задоволення потреб населення, що і є виходом у наведеній системі.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити такі **висновки**: розвиток і вдосконалення систем управління інфраструктури міста включає дослідження з питань соціально-економічних особливостей міського господарства, його реформування, формування ринкових механізмів функціонування й розвитку, нові підходи та принципи формування цінової і тарифної політики й теоретичні основи управління господарством міського комплексу. Сучасний стан елементів інфраструктури міст потребує активізації інноваційно-інвестиційної складової розвитку і додаткової бюджетної підтримки та змін у законодавстві для надання більшої самостійності.

1. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004–2010 роки: Закон України від 24.06.2004 №1869-IV // zakon1.rada.gov.ua.

2. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 №2850-IV // zakon1.rada.gov.ua.

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 №1001 // zakon1.rada.gov.ua.

4. *Бабасев В.М.* Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти: Монографія. — Х.: ХарРІ НАДУ, 2004. — 188 с.

5. *Богачев С.В.* Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы: Монография / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. — Донецк: Юго-Восток, Лтд, 2006. — 381 с.

6. *ван Гиг Дж.* Прикладная общая теория систем / Пер. с англ. — М.: Мир, 1988. — 625 с.

7. *Димченко О.В.* Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: Монографія. — Харків: ХНАМГ, 2009. — 356 с.

8. *Карлова О.А.* Теорія і практика розвитку інфраструктури міста: Монографія. — Харків: ФОРТ, 2010. — 280 с.

9. РБК-Украина // www.rbc.ua.

10. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2010 року: Монографія. — Х.: ІНЖЕК, 2008. — 352 с.

11. *Тищенко О.М.* Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи: Монографія. — Х.: ІНЖЕК, 2008. — 368 с.

Стаття надійшла до редакції 9.12.2011.